

“MEYDANYEDI” BAŞKENTİ MEYDANLARIN BAŞKENTİNE DÖNÜŞTÜRME REÇETESİ

Türkiye’deki kentlere ilişkin son yıllardaki önemli tartışma konularından birisini “meydanlar” oluşturuyor. İstanbul’da Taksim Meydanı örneğinde izlenebileceği gibi hemen hemen tüm kentlerde, özellikle de Başkent Ankara’da ciddi bir meydan sorunu yaşanıyor. Bu sorunun birkaç boyutu olduğu gözden kaçmamalı. Bir yandan az sayıdaki tarihi meydan yapılan otomobil odaklı ulaşım düzenlemeleri ve kentsel dönüşüm süreciyle işlevini kaybetmekte. Öte yandan “meydan” adı altında, kent merkezlerinin, yaya ulaşımının ve toplu taşımın bulunmadığı alanlarda kentlinin kullanmadığı ve çağdaş şehircilik yaklaşımlarına göre meydan niteliği taşımayan “arazi düzenlemeleri” yapılmakta. Sonuçta, Ankara Kentinde ve tüm kentlerimizde kamusal niteliğe sahip meydanların bulunmaması sebebiyle ciddi sorunlar ortaya çıkıyor.

Kentlerimizdeki meydansızlık sorununun uzun bir tarihsel geçmişi bulunduğunu görmek gerekiyor. Bu sorunun yansımalarını Ankara’da izlemem mümkün. Ankara Kenti genç cumhuriyetin başkenti ilan edildikten sonra kent planlama disiplini içerisinde imar edilirken eski Ankara ile Yeni Ankara’yı bütünleştirecek birçok meydanın yapılması öngörülmüş. Ancak, günümüze gelene kadar bu meydanlar ne

yazık ki imar planı değişikliklerine, ulaşım düzenlemelerine, kentsel projelere, kamu kurumlarının pervasız tavırlarına ve kayıtsızlığa kurban olmuş.

Meydanyedi Ankara'nın Kaybolan 13 Meydanı!

Ankara'nın ilk imar planlarını yapan Lörcher ve Herman Jansen'in çalışmalarındaki meydanlar ne yazık ki zaman içerisinde ortadan kalkmış, işlevsizleşmiş, ya da şekil değiştirerek günümüze gelmiş. Bu meydanların bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

Millet (Hakimiyet-i Milliye) Meydanı: Lörcher tarafından öngörülen meydan cumhuriyet döneminin ünlü Taşhan'ı önünde öngörülmüştür. Ancak, daha sonra Taşhan'ın yıkılışı ile şekil değiştirmiş, küçülmüş ve günümüzdeki Ulus Meydanına dönüşmüştür.

Hükümet Meydanı: Bugünkü Ankara Valiliğinin önünde, Julien Sütununun bulunduğu alanda öngörülmüştür. Ancak, zaman içerisinde resmi araçları park ettiği, yoğun güvenli bir resmi kurum alanına dönüşerek meydan vasfını yitirmiştir.

İtfaiye Meydanı: Bugünkü Hergelen Meydanı ile Karyağdı Türbesini de içine alan bir iç meydanlar sistemidir. Bugüne sadece Hergelen Meydanı ulaşmış, o da meydan işlevini yitirerek otopark ve seyyar çarşı haline gelmiştir.

Gazi Meydanı: Gazi İlkokulu önündeki meydan önerisidir. Gerçekleşmemiştir.

Kale Meydanı: Hisar Caddesi Aksında öngörülen meydandır. Gerçekleşmemiştir.

Yıldız Meydanı: Bugün 19 Mayıs Yüzme Havuzu ile AKM alanı arasındaki kavşakta öngörülmüştür. Gerçekleşmemiştir.

İstasyon Meydanı: İstasyon Binasından çıkıldığında kente doğru bir dizi meydan öngörülmüştür. Bu meydanların çok azı gerçekleşmiş, bir kısmı da zamanla ortadan kalkmıştır.

Kızılay Meydanı: Bugünkü Kızılay Meydanıdır. Düşük yoğunluklu yapılaşmanın ortasında yaya ve taşıt trafiği birlikte düzenlenmiştir. Ancak, zamanla Kızılay'daki yapı yoğunluklarının armasıyla yaya niteliği kaybolarak tamamen bir taşıt kavşağına dönüşmüştür.

Sıhhiye Meydanı: Kamu kurumlarının, tren istasyonunun ve taşıt trafiğinin bulunduğu altıgen şeklinde bir meydandır. Ancak, zamanla tamamen taşıt kavşağına dönüşmüştür.

Zafer Meydanı: Bugünkü Zafer Çarşısının üstü ile karşısındaki alanı kapsamaktadır. Meydan alan olarak var olmakla birlikte meydan vasfını tamamen yitirerek kullanılmaz hale gelmiştir.

Lozan Meydanı: Bugünkü Sakarya Caddesi ile Mithatpaşa Caddesinin kesişiminde yer almaktadır. Ancak yapılan düzenlemelerle meydan vasfını yitirmiştir.

Tandoğan Meydanı: Cumhuriyetin ilk yıllarında taşıt trafiğinden arınmış dikdörtgen bir meydan olarak öngörülmüş, ancak daha sonra yapılan yapılarla meydan ortadan kalkmış, trafik kavşağına dönüşmüştür.

Cebeci Meydanı: Bugünkü Mamak Konservatuarı yapısının arkasında öngörülen bu meydan tasarlanmış olmasına rağmen gerçekleşmemiştir.

Meydanların Başkenti Reçetesi

Zaman içerisinde meydanlarını kaybeden Başkent Ankara'nın yeniden bir "meydanlar başkenti" haline getirilmesi için yeni bir çözüm paketi oluşturulabilir. Ancak, bunun için dikkate alınması gereken ölçütler şunlar olmalıdır.

- Meydanlar kent merkezlerinin ayrılmaz unsurlarıdır.
- Meydanlar yaya ulaşımı ve dolaşımı olmadan yaşamaz.
- Meydanları besleyecek toplu taşıma olanakları dikkate alınmalıdır.
- Meydanlar anlamlı kentsel işlevlerle desteklenmelidir.
- Meydanlar kentsel hafıza mekânlarını içermeli ve yaşatmalıdır.
- Meydanlar sokak sanatçıları ve festivaller gibi etkinliklerle bütünleştirilmelidir.
- Meydanlar tasarlanırken halkın katılımına açık süreçlerle biçimlendirilmelidir.
- Meydanlar kent merkezini canlandırıcı planlama yaklaşımlarının bütünsel parçası olarak düşünülmelidirler.

Bu ölçütler dikkate alındığında Başkent Ankara'nın meydanlar başkenti haline getirilmesi için alınabilecek önlemler şöyle sıralanabilir:

- Başkent Ankara'nın üst ölçekli planı olan "2023 Başkent Ankara Nazım İmar Planı" stratejileri gözden geçirilerek ve hazırlanmakta olan ulaşım ana planı kararlarının oluşumunda dikkate alınacak bir "meydanlar ana planı" hazırlanmalıdır.
- Bu meydanlar ana planında geçmişten bu güne gelen meydanların iyileştirilmesi ve meydan niteliği kazandırılması için gerekli çalışmalar belirlenmelidir.

- Ayrıca bu planda, kent merkezi içerisinde kent meydanı olabilme potansiyeline sahip rezerv alanlar tespit edilmeli ve kentsel tasarım yarışmaları ile bu alanlar biçimlendirilmelidir.
- Var olan ve trafik kavşağına dönüşmüş meydanlarda yaya önceliğini arttıracak çalışmalar ve düzenlemeler yapılmalıdır.
- Meydanların sözlü tarihine ve hafıza mekânlarına ilişkin yerel tarih çalışmaları yapılmalı, meydan belleği oluşturulmalıdır.
- Kent merkezinde meydan işlevlerini ve meydanların kamusal alan niteliklerini güçlendirecek sanatsal ve ticari işlevler güçlendirilmelidir.
- Kamusal meydanların niteliklerin ilişkin olarak kamuoyu bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmalı, meydanların kullanımı konusunda halkla ilişkiler çalışmaları yürütülmelidir.

İstanbul karşısında giderek kan kaybeden başkent Ankara'da kentsel kamusal yaşamın yeniden güçlenebilmesinde kent merkezlerinin, kent merkezlerinde de kamusal niteliğe sahip meydanların canlandırılması büyük önem taşıyor. Unutulmamalı ki meydanyedi Ankara kentinin meydanların başkentine dönüştürülmesi tüm Anadolu'ya örnek oluşturacak yeni bir kentsel gelişimin kapılarını aralayabilir.